



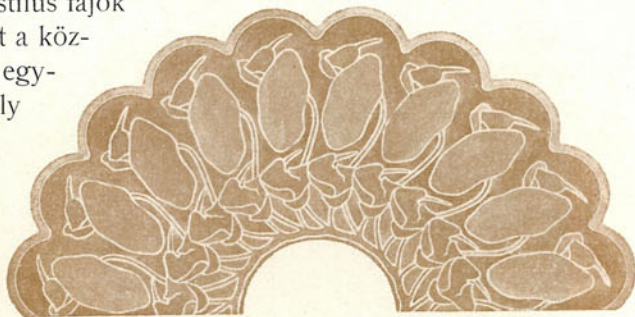
AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA KIÁLLÍTÁSA.

Rövid fönnállása óta e folyóirat elég gyakran utalt azokra a csodálatos jelenségekre, melyeknek tanúi vagyunk, ha a nyugoti kulturállamok művészi viszonyait figyelemmel kíséjük. Ott, a hol még néhány évvel ezelőtt a művészeti kiállításokon csakis képeket és szobrokat láttunk, s a hol a művészetet általában csakis öncélnak tekintették, — ma már mindenfelé szemünkbe ötlük az oly soká méltatlanul mellőzött l'art appliqué vagyis iparművészet. S a képzőművészeti csarnokok büszke termei, melyek az előtt jobbra elzárkóztak a művészi ipar előtt, most már kivétel nélkül méltó helyet biztosítanak a testvérművészetnek is.

De nem csak az iparművészetnek a képzőművészettel szemben való helyzete változott: megváltozott s bámulatosan gazdagodott az iparművészetnek egész formakincse.

Tudvalevő, hogy a téren az előző évtizedekben az építő művészeté volt a vezérlő szerep. Az iparművészeti tárgyak szerkezete és alapformái jobbra a kőarchitektúrára támaszkodtak s ettől kölcsönözték a díszítő formákat. A díszítmények alig különböztek az egyes stílus fajok ismert ornamentumaitól, mert azokat a közkezen forgó mintákról többnyire egyszerűen lemásolták, vagy csak csekély módosítással alkalmazták.

Az iparművészeti iskolák is beérték azzal, ha megtanították a növendékeket, hogy miképen kell valamely meghatározott korszak művészetének szellemében dolgozni, s azé volt az elsőbbség, a



Általános osztály.

Tervezte: Tirpák Sándor.



Általános osztály.

Tervezte: Novák József.

ki leghívebben tudta a régi mesterek munkáit és modorát utánozni. Most azonban, hogy elértük derengését egy új korszaknak, mely nem utánezást, hanem önálló alkotást s nem a régen porladozó mesterek modorát keresi a most készülő munkákon, hanem a művész saját énjének bélyegét, szóval eredetiséget s művészi individualitást követel: az iparművészeti iskolákban divó tanításnak is át kell alakulni. És tény, hogy az iskolák java része már át is alakult. Mintául általában az angol iskolák szolgáltak, miután köztudomású, hogy Anglia a vezérlő szerepet, melyet újabban a kontinens államaival szemben az iparművészet terén elfoglal, főleg a jól szervezett s kitünő erők által vezetett szakiskoláinak köszöni, a melyekben az elengedhetlen stíltani gyakorlatok és elméleti ismeretek tanítása



Általános osztály.

Tervezte: Novák Sándor.



Általános osztály.

Tervezte: Haas Miklós.

mellett a kezdettől fogva arra ösztökélik a növendékeket, hogy a saját eszméiket fejezzék ki, papíron, agyagban, fémbe, stb.-ben. A régi mintákat tanulmányozzák ugyan, de utánzásoktól tartózkodnak, e helyett pedig nagy súlyt fektetnek a természet formáinak megismerésére és a közvetlen alakításra. A munkák aprólékos kidolgozása helyett inkább az értelemre, a lényegesre fektetik a fősúlyt. Természetes, hogy kezdetben a tervezési kísérletek igen primitívek, de idővel elérik azt, hogy minden növendék, a kiből csak némi tehetség van, a maga egyéni felfogása szerint helyesen tudja megfejteni a reá bízott feladatot.

E mellett megvan az angol iskoláknak az a rendkívüli előnye, hogy növendékeik mind a nappali órákon át ipari műhelyekben gyakorolják mesterségüket illetve művészetüket s csak az esti órákat töltik az iskolában. Olyan iparművészeti iskola, ahol a növendékek az egész napot töltik, egyáltalán nincs Angliában. A műhelyekben teljesített munka révén megismerik a gyakorlati élet követelményeit, elsajátítják a technikai tudnivalókat és a fortélyokat, amelyekkel a különböző anyagok ellenállását lehet legyőzni. Ilyképen azután megvan az összhang, a művészi oktatás és a gyakorlati élet között, amit tisztán iskolai tanítás mellett soha sem tudunk egészen elérni.

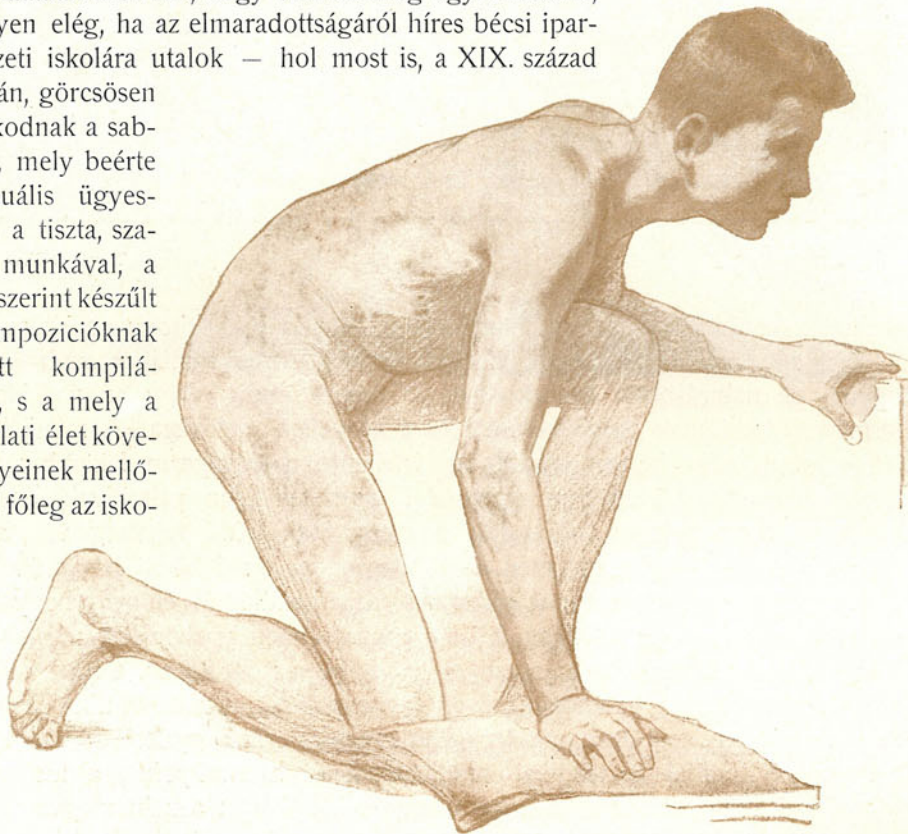
Ha a kontinens viszonyai nem is engedik meg, hogy az iparművészeti iskolák az angolok bevált rendszerét és a tanítás módját egészen elfogadják, de az



Általános osztály.

Tervezte: Wallerstein Dezső.

oktatás *művészi* részét mindenütt iránytadónak veszik, a hol egyáltalán megvan a hajlandóság arra, hogy az iskolákat a jelen kor követelményeihez alkalmazzák. Tagadhatatlan azonban, hogy vannak még egyes iskolák, — legyen elég, ha az elmaradottságáról híres bécsi iparművészeti iskolára utalok — hol most is, a XIX. század alkonyán, görcsösen ragaszkodnak a sablónhoz, mely beérte a manuális ügyességgel, a tiszta, szabatos munkával, a recipe szerint készült és kompozícióknak nevezett kompilációkkal, s a mely a gyakorlati élet követelményeinek mellőzésével főleg az isko-



Alakrajz-csoport.

Rajzolta: Bátky József.

lai kiállítások számára csináltatta a minél mutatósabb munkákat. Ilyen iskolák, nem hogy hasznára, hanem éppen kárára vannak az iparművészetnek, mert annak egészséges fejlődését akadályozzák.

De viszont konstatálható az is, hogy még az oly óvatos s hagyományaikhoz ragaszkodó német iparművészeti iskolák túlnyomó része most már egymással nemes versenyre kel, hogy a növendékekben az önállóságot, az alkotó képességet fejlesszék s a tehetségesek művészi egyéniségének kidomborítására hassanak. Így aztán meg is felelnek a ma már oly fontos hivatásuknak s hathatós előremozdítói a nemzet kulturájának és közvagyonosodásának.

*

Fokozottabb érdeklődéssel vártuk az iparművészeti iskolának ez idejű kiállítását. Kíváncsiak voltunk, hogy mennyiben érintették az iskolát a magasan csapkodó hullámok, a melyek a mívelt nyugaton sorra döntögetik a maradiságnak sok, biztosnak hitt bástyáját; tudni óhajtottuk, hogy az iparművészetnek általános föllendülése és emelkedő presztízse, mily irányban befolyásolja az iskola munkál-

kodását. Tekintve pedig, hogy az 1900. évi párisi kiállítás megnyitásától már csak rövid időköz választ el, főpróbájának vehettük a mostani kiállítást az intézet párisi szereplésének.

A kiállítás, mely az Iparművészeti Múzeum nagy csarnokát egészen elfoglalta, általában kedvező benyomást tett. A rajzok, mintázatok stb. technikai kidolgozása jobbra kifogástalan volt, s örömmel konstatálhatom, hogy már több osztályban, hol óvatosabban, hol bátrabban, a modern iránynak térfoglalását láttam. Másodsorban pedig föltűnő volt, hogy a tanítványok — egy-két csoport kivételével — a *tervezést* nem a kívánt mértékben gyakorolják, a mire pedig ebben az iskolában nagy súlyt kellene fektetni.

Az *általános előkészítő* osztály két évfolyamának munkáiból geometriai, szabadkézi perpektivikus rajzokat, gipszminták után készült diszítvány-, fej- és antik szobor-tanulmányokat láttunk, végre pedig élő virágok utáni nagyobb méretű studiumokat és az ezek alapján készült eredeti színes terveket. Utóbbiak általános érdeklődést keltettek, mert egészen modern szellemében voltak megkomponálva, s mindjárt hozzá is tehetjük, hogy mindannyi teljesen eredeti, értelmes munka volt és — úgy a koncepcióban, mind pedig a színezésben — a tervezők finomult ízléséről tettek tanúságot.

Ezért elismerés illeti az illető tárgy tanárát, *Gróh* Istvánt, ki a külföldi tanulmányútján szerzett tapasztalatait itthon haladéktalanul és helyes irányban értékesítette. Helyeslendő, hogy a tanítványok a természetes virágot vagy levelet két-háromszoros nagyságban és két-háromféle helyzetben rajzolják meg, és csak ezután, miután annak anatómiájával teljesen tisztában vannak, akkor kezdik azt stilizálni, illetőleg sík diszítványnyé átalakítani. Amint az e cikkely kapcsán közölt néhány szemelvényből látható, az ilyképen készült diszítványokat, a mellett, hogy szigorúan megfelelnek a stíltan követelményeinek, bizonyos kellemes üdeség jellemzi.

Magyar Iparművészet.



Alakrajz-csoport.

Rajzolta: Edvy Gyula.

Megelőzőleg — tömeges tanítás mellett — fali minták után rajzolják a tanítványok a legszükségesebb diszítményi elemeket, mely alkalommal a vázolásban is gyakorolják magukat. Még megemlítendő, hogy néhány népies magyar motívumnak rajzát is láttuk.



Alakrajz-csoport.

Rajzolta: Edvy Gyula.

Az általános tanfolyamok többi rajzai ezúttal alig különböznek az előző évek kiállításain volt rajzaitól, miután ugyanazokat a mintákat a szokott rajzmodorral ábrázolták. Ha nem tévedek, úgy az ábrázoló geometriai rajzoknál újjítás-szamba megy a most tapasztalt és igen célszerűnek ismert deductiv módszer, mely szerint a tanítás kiindul a testek ábrázolásából, s csak azután tárgyalja a pontra, az egyenesre stb.-re vonatkozó feladványokat.

A szabadkézi perspektivikus rajzoknál — melyeknek öntudatos és szabatos kidolgozását készséggel elismerem — kívánatosnak tartanám, ha a második évfolyamban az egyszínű, szürke modellek helyett

színes testminták után dolgoznának, a mi különösen a diszító festőkre nézve nagyon előnyös volna.

A szóban levő általános tanfolyamok tanárai, a már említett *Gróh* Istvánon kívül (ki a diszítványi rajz mellett ideiglenesen a geometriai szakokat is tanítja), *Hollós* Károly (alakrajz) és *Papp* Sándor (szabadkézi perspektiva és alakrajz).

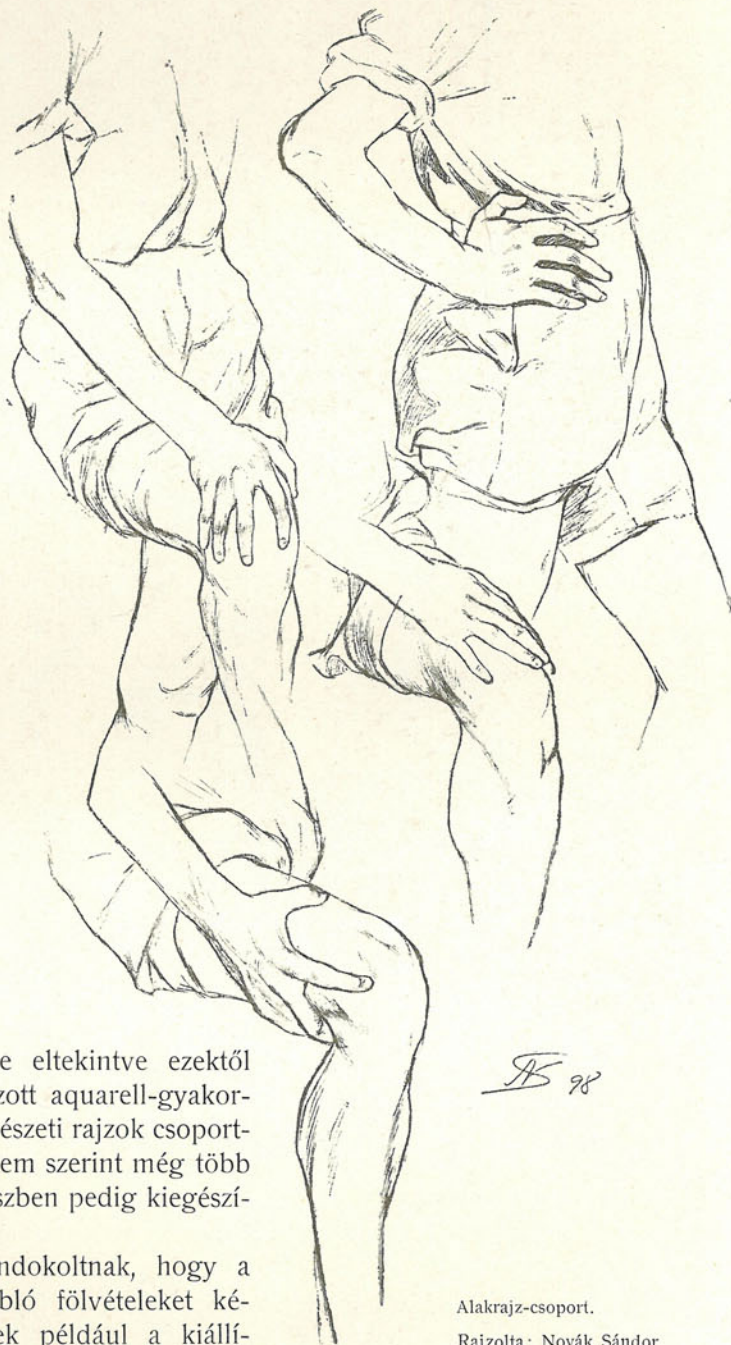
A *szakosztályok* általános tárgyai közül az alakrajz, az iparművészeti rajz és az építési alaktan szerepelt a kiállításon, mint külön csoport.

Az *alakrajz* (élő alak után készült rajzok), melyet az intézetnek nemrégiben kinevezett tanára, *Pap* Henrik tanít, általános meglepetést keltett, túlszárnyalta az új tanár működéséhez fűzött reményeket.

A kiállított rajzok nagy része egyáltalán nem látszik tanítványmunkának, erről tanuskodik az itt közölt néhány mutatvány, a mely csak csekély töredéke e csoport színe-java munkáinak. Minden rajzon meglátszik az igazságra való törekvés, a bensőség, a melylyel a tanítvány a természetet tanulmányozza, de meglátszik az is, hogy mindegyik maga módja szerint tudja a papiroson kifejezni azt, a mit lát. Különösen érdekesek a vázlatok, a prima-vista rajzok. Azokon nincsen fölösleges vonal; minden krétahúzás kifejez valamit, beszél, értelmesen, világosan. És a nagy, életnagyságú rajzok kidolgozása is, egyszerűségével imponál. Szóval, ez a csoport kimagasló helyet foglal el a többi között, s szinte csodálkozásba ejt a kvalitásbeli különbség, melylyel egyik-másik szomszédjától elüt.

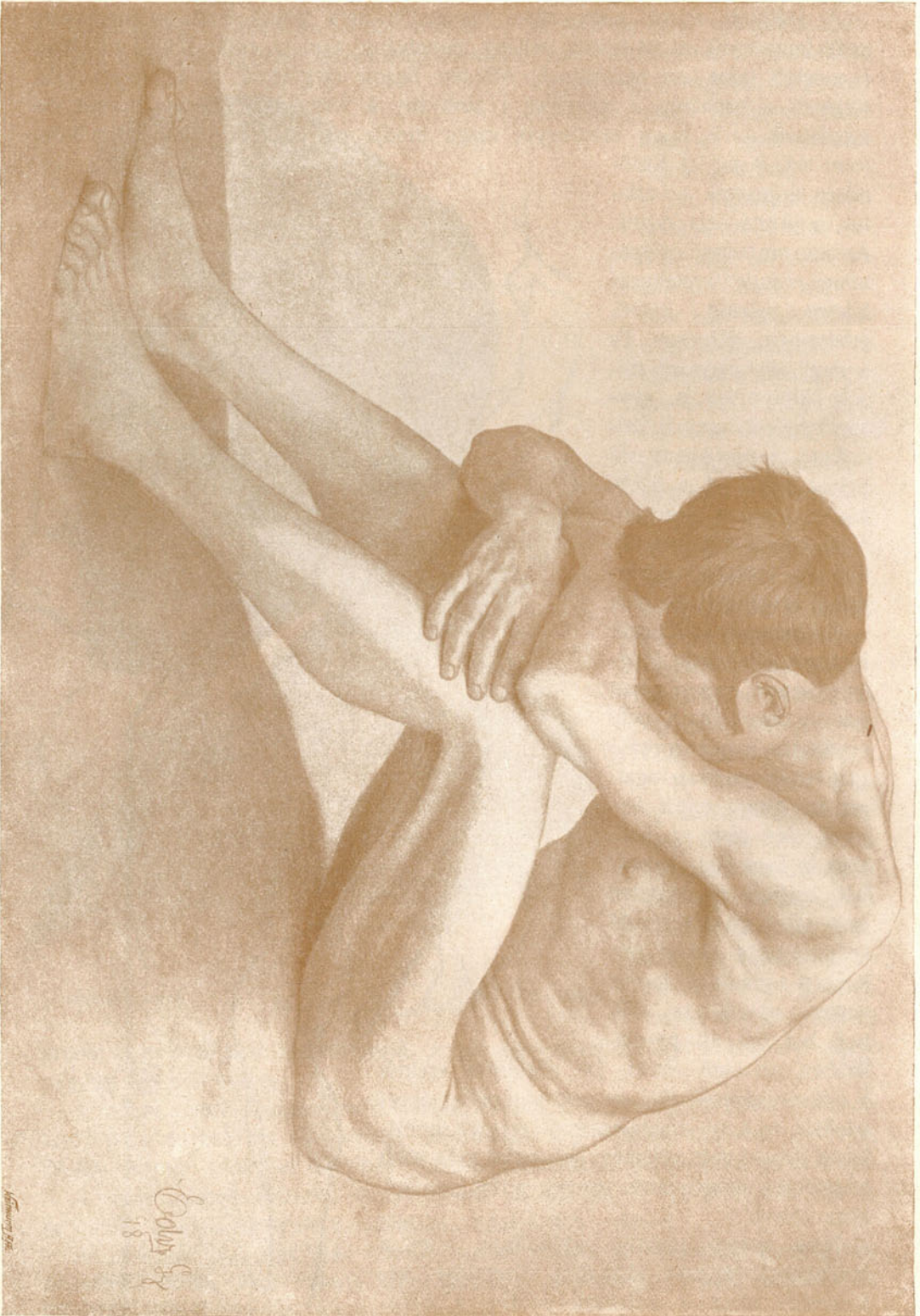
Az *iparművészeti* rajzot *Benczur* Béla tanítja. Meglepetésemre e csoportban sok oly rajzot láttam, mely egyáltalán nem sorozható az iparművészeti rajzfogalma alá. Hogy miért festenek ezek alatt az órák alatt fa kannákat, kalarábét, karfiolt és disztelen cserepeket stb.-t ábrázoló csöndéleteket akkor, mikor erre a rendkívül fontos tárgyra mindössze csak heti hat óra áll rendelkezésre, azt nem értem. De eltekintve ezektől a nyilván tévesen ide sorozott aquarell-gyakorlatoktól, az, a mi az iparművészeti rajzok csoportjában látható volt, véleményem szerint még több tekintetben módosításra, részben pedig kiegészítésre szorul.

Nem tartom ugyanis indokoltnak, hogy a tanítványok oly sok időtrabló fölvételeket készítsenek, mint a milyenek például a kiállít-



Alakrajz-csoport.

Rajzolta: Novák Sándor.



Alakrajz-csoport.

Rajzolta: Eddy Gyula.

táson voltak: rendkívül aprólékos, régi kartonminták stb.-k. Vajjon mit tanul a növendék egy ilyen rajzon, a melylyel hónapokat eltölt részint pauzálással,

részint pedig a pauzált minták kifestésével? De nem szeretném, ha félreértenének, mert egyáltalán nem akarom a fölvételeket kiküszöböltetni, hanem csak korlátozni és az idővel való takarékoskodást ajánlani. Az aprólékos festésmodor is mellőzendő volna, és a mi a fő, sokat, lehetőleg sokat kellene terveztetni. Hetenként vagy kéthetenként egy-egy témát közösen kidolgozni. Elég, ha a rajz csak vázlatos marad, s csak közbe-közbe fejez



Iparművészeti rajzcsoport.

Tervezte: Bobits Artur.

be egy-egy rajzot a tanítvány. Mert legfontosabb a tanárnak összehasonlító bírálata, a melyre így bőséges alkalom nyílik, a mikor a közösen (esetleg záros határidő mellett) kidolgozott rajzok közül kiszemeli a legjobbat, kiemeli annak előnyeit a többivel szemben; útmutatást ad a gyengébb dolgozatokon esetleg alkalmazható javításokra stb. Ez által megtanul a tanítvány összehasonlítani, gondolkozva dolgozni, s vigyázni fog arra, hogy tervének minden részletét okadatolhassa. Ilyes rajzokat óhajtanók látni e csoportban, s a hevenyészett kidolgozást szívesen elnézi minden hozzáértő, mert az itt indokolva van. Hiszen rövid az a rendelkezésre



Iparművészeti rajzcsoport.

Terv.: Weisz Gy.



Iparművészeti rajzesoport.

Tervezte: Kótász Károly.

álló néhány óra, ezt pedig a lehetőség szerint ki kell használni. De különben is, az iskolában már eleve meg kell szokni a gyors, időhöz kötött munkát, mert különben nem igen boldogulhatunk a gyakorlati életben, a hol az időnek pénzértéke van.

Mindezek az itt felsorolt óhajok remélhetőleg közel jövőben meg fognak valósulni, mert a mint hallom, jó részben benne foglaltatnak, a tanári testület által kidolgozott új szervezetben, mely helybenhagyás végett a ministeriumhoz már föl lett terjesztve.

Végül konstatálható, hogy e csoportban is volt már néhány modern szellemben készült tervezet. Kár, hogy az egyik — különben ügyes kézre valló — munkának készítője bántóan utánozta Muchának ismert modorát.

Az *építészeti rajz és alaktan* (tanár Schikedanz Albert) két évig heti hat órán át közös tárgyát képezi az összes osztályoknak. A bemutatott rajzok, építészeti párkányelemeket, Vignola oszloprendeit, Piranese nyomán készült s természetes nagyságban kidolgozott bronztárgyakat ábrázoltak. Ezeken kívül volt néhány homlokzat, több növendéknek egy nagy zeneteremre vonatkozó vázlatos tervezete, végre pedig számos vázlatkönyv építészeti részletekkel.



Iparművészeti rajzesoport.

Tervezte: Kótász K.



Iparművészeti rajzsoport.

Tervezte: Kótász Károly.

Itt — a haladottabb növendékeknél — az építészeti rajzban elsajátított formáknak az iparművészetben való alkalmazását kerestem, de hiába. A zenetermet nem vehetjük annak, hiszen a feladat oly nehéz, oly nagy gyakorlottságot tételez fel, hogy eleve ki van zárva, hogy a növendékek azt félig-meddig elfogadhatóan megoldják. Azután nem láttam a fokozatosságot, mely föltételezi, hogy előzetesen könnyebb tervezetekkel, mint például váza, alapzat, sirkő, emléktábla, stb. foglalkozzanak a növendékek. Ilyes tervezetek képzettségüknek, de hivatásuknak is inkább megfelelnek, mint a szóban levő, nagy igényeket támasztó zeneterem. A vázlatkönyvekbe való rajzolást nagyon üdvösnek tartom, itt csak kívánatos volna, ha a tanítványok vázlataikat a mostaninál jóval nagyobb méretben készítenék.

Iparművészeti
rajzsoport.
Tervezte:
Kótász Károly.

Az intézet hat szakosztálya között legnépesebb a *diszítő* festészetié, mely *Feichtinger* József Gy. vezetése alatt áll. Ennek a kiállítása igen változatos, színgazdag képet mutatott. Voltak gipszminták után festett és színes diszítványok, tájképek, elő minta utáni fej- és alaktanulmányok,



Iparművészeti rajzsoport.

Tervezte: Kótász Károly.

virágstudiumok, csendélet-képek stb. Általában széles, bátor ecsetkezelés jellemzi ezeket a munkákat. Természet utáni virágtanulmány aránylag kevés volt a kiállításon, pedig azt majdnem a legfontosabbnak tartom ebben az osztályban, úgyszintén annak díszítményé váló formálását. A kevés azonban, a mit ezekből a munkákból a kiállítás fölmutatott, úgymint bordűrök, tapéták stb-k, jók voltak. különösen rajzban, s kár, hogy a színezésük általában kissé bágyadt maradt.

A *Mátrai* Lajos Gy. vezetése alatt álló *díszítő-szobrászati* csoport, részben gipszöntvényekből és terrakottákból, részben pedig fadaragványokból állott. Utóbbiaknál föltűnt, hogy közöttük aránylag kevés volt az ornamentális munka. A tanmenet világosan föl volt tüntetve: gipszminták utáni másolatok, később kompilációk, természet



Iparművészeti rajzcsoport. Tervezte: Darilek Henrik



Iparművészeti rajzcsoport.

Tervezte: Barta Ernő.

utáni alak tanulmányok s végre önálló tervezetek. Ezekből kettőt, úgymint egy siremléket s egy fülkébe komponált csoportot a 392. és 395. lapon közlünk. Ugyancsak ebben az osztályban készült az az amorettek által tartott nemes arányú váza, melyet Cheret eredetijének rajza után mintáztak. Sajnálni való, hogy itt nem kerülhettek kiállításra azok a rendkívül érdekes s tanulságos munkák, melyeken a szakosztály növendékei most nagy buzgósággal dolgoznak. Ezek közvetlenül a természet után mintázott virág- és madár-tanulmányok és azoknak dekoratív alkalmazása.



Diszítő festészeti szakosztály.

Tervezte: Barta Ernő.

A *kis plasztikai* osztály, melynek tanára *Loránfi Antal*, mint mindig, úgy ezuttal is gondosan és értelmesen kidolgozott munkákkal és pedig jobbára viasz-mintázatokkal volt képviselve. Különösen jók voltak a 10–15 centiméternyi nagyságú akt-studiumok, lapos reliefben kidolgozva s a tervezetek között (vázák, kasszettek, villamos zsirandolok, stb.) is akadt igazi művészi becsű munka.

Egyéni óhajképpen említtem, hogy itt is, a természetes növény- és állatminták utáni studiumokkal s azoknak egyes tervezetekben való alkalmazásával egészíteném ki a tanítást; a kidolgozásnál pedig közbe-közbe a szabadabb, vázlatosabb kezelést is tartom megengedhetőnek.

Ugyanaz áll, véleményem szerint, az *ötvös* szakosztályra is, (tanára *ifj. Herpka Károly*) melynek kiállítása ezuttal a szokott



Diszítő festészeti szakosztály.

Tervezte: Barta Ernő.



Diszító festészeti szakosztály.

Tervezte: Darilek Henrik.

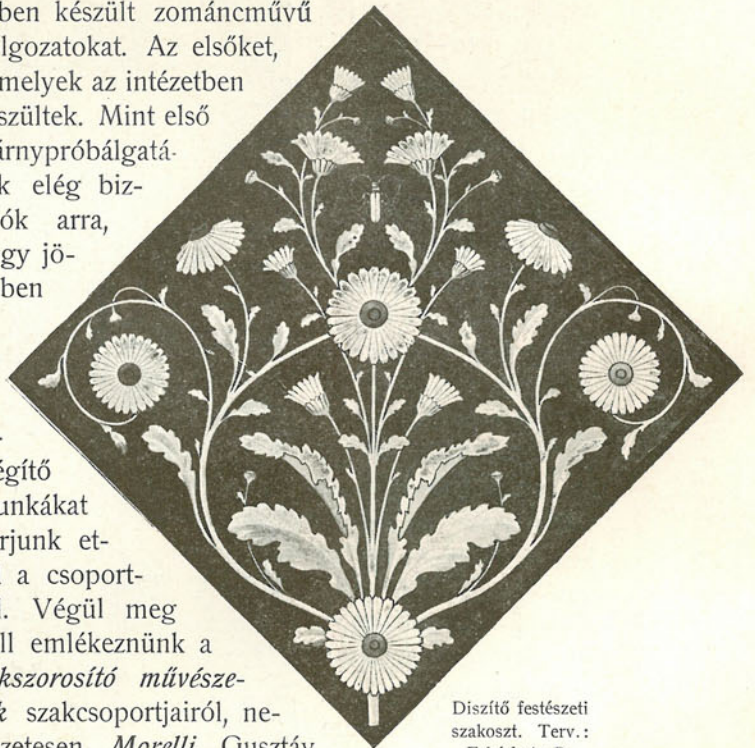
munkákkal a szokott szerény helyet foglalta el. A munkák kidolgozása kissé keménynek mondható; nélkülöztük a lágyságra való törekvést, mely az újabbkori ötvösművek trébelt diszitményeit jellemzi. Feltűnő, hogy vésett munka egyáltalán nem volt kiállítva. Mellette láttuk a szakosztályban, *Hibján* Samu segéd-

tanár vezetése mellett az utolsó évben készült zománcművű dolgozatokat. Az elsőket, a melyek az intézetben készültek. Mint első szárnypróbálgatások elég biztatók arra, hogy jövőben is



Diszító fest. szakoszt. Terv.: Szüle Z.

ki-elégítő munkákat várjunk ettől a csoporttól. Végül meg kell emlékeznünk a sokszorosító művészetek szakcsoportjairól, nevezetesen *Morelli* Gusztáv tanár vezetése alatt álló fametsző- és *Doby* Jenő tanár rézmetsző osztályáról, melyek kiállítása a tanítás menetét érdekesen tüntette föl. A fametsző osztály munkái között azonban nem voltak színes fametszetek. Hallom, hogy csak a pénzkérdésén mulik, hogy ezt a ma már oly szükséges sokszorosítási eljárást is



Diszító festészeti szakoszt. Terv.: Fehérkuty B.

megtaníthassák a növendékek. Remélhető, hogy a párisi kiállításon ilyes



Diszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Szalmásy.



Diszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Gere Andor.

munkák nem fognak hiányozni az iskola csoportjában. Mindkét osztály munkáiból itt közlünk jellegzetes műtárgyakat, melyek bizonyítják, hogy az iskola nevelésének egyik jeles növendéke, Chabada Béla készítette.

mindkét szakma számára derék erőket az e fűzethez mellékelte szép rézkarcot, a rézmetsző osztálynak egyik jeles növendéke, Chabada Béla készítette.

Ezzel befejezhetném a tanulságos kiállításnak ismertetését, de — bár nem

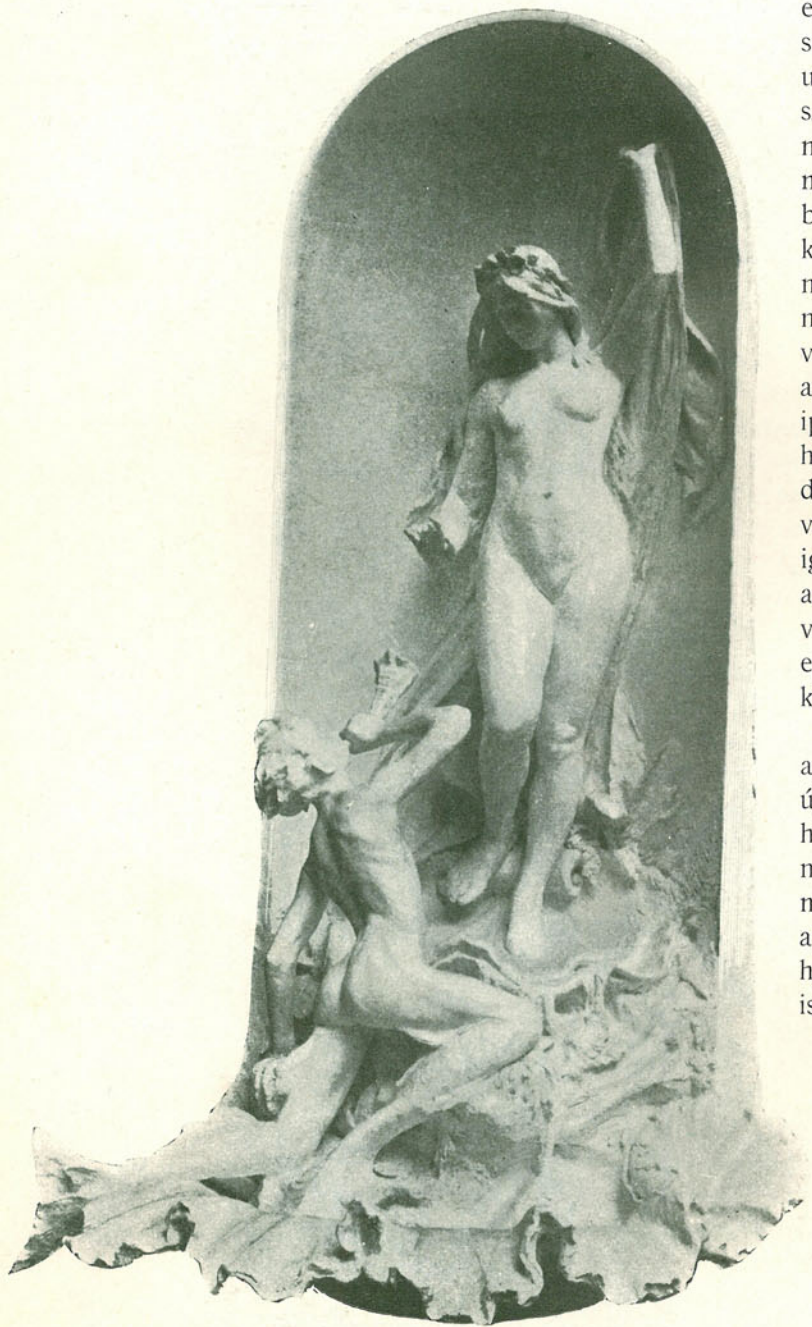


Diszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Raáb.



Diszítő szobrászati szakosztály. Tervezte: Raáb. 50*

tartozik cikkelyemnek elem szabott keretébe — helyén valónak látom, hogy



Diszitó szobrászati szakoszt.

Terv. és mint.: Szamovolszky Ö.

ez alkalommal is, éppen a kiállításon nyert impressziók hatása alatt, utaljak arra, hogy az intézet a jelen szervezetével, jelen szűkre szabott működési körével nem felelhet meg egészen s tényleg csak részben felel meg azoknak a jogos követelményeknek, a melyeknek ma egy iparművészeti szakiskolának eleget tenni kell. Hogy mik volnának a legsürgősebb teendők, a melyek révén az iskola a hazai iparművészetre nézve oly fontos hivatását betölthetné, erre a kérdésre megadja a választ az a magas cikkely, a melyben az intézet igazgatója, e folyóirat hasábjain, az intézet működési körének kibővítésére vonatkozó programját s egyéb megszívlelni való óhajait kifejtette.*

Immár biztosra vehető, hogy a közoktatásügyi kormány, mely újabban oly energiával karolja föl a hazai képzőművészetnek és iparművészetnek ügyét, közel jövőben már, meg fogja találni a módot arra, hogy a kért reformok mihamarabb megvalósuljanak és az iskola fokozatosan fejlesztessék.

Györgyi Kálmán.

* Lásd „Magyar Iparművészet“ 1897. II. füzet 49. oldal.